

**MAMLAKATIMIZDA ADOLAT VA QONUN USTUVORLIGI
TAMOYILLARINI TARAQQIYOTNING ENG ASOSIY VA ZARUR SHARTIGA
AYLANDIRISH.**

Abdinazarova Bibiaysha Erkin qizi

*Termiz davlat pedagogika instituti
Pedagogika nazariyasi va tarixi ta'lim
yo'nalishi 1-bosqich magistranti*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasida adolat va qonun ustuvorligini ta'minlashning zamonaviy bosqichi, mazkur tamoyillarni taraqqiyotning eng asosiy va zarur shartiga aylantirishga qaratilgan islohotlar, ularning ijtimoiy-siyosiy jarayonlarga ta'siri hamda huquqiy davlatni shakllantirishdagi o'rni keng yoritilgan.*

Annotation: *This article provides an in-depth analysis of the modern stage of ensuring justice and the rule of law in the Republic of Uzbekistan. It examines reforms aimed at turning these principles into the most essential and fundamental requirements for national development, their impact on socio-political processes, and their role in building a democratic state governed by the rule of law.*

Kalit so'zlar: *Adolat, qonun ustuvorligi, sud-huquq islohotlari, huquqiy davlat, taraqqiyot.*

Keywords: *Justice, rule of law, judicial-legal reforms, state governed by the rule of law, development.*

Kirish: Adolat va qonun ustuvorligi tamoyillari har qanday davlatning barqaror rivojlanishi, inson huquqlarining ta'minlanishi hamda jamiyatda ishonchning mustahkamlanishida hal qiluvchi o'rin tutadi. Mamlakatimizda ushbu tamoyillarni hayotning barcha jabhalariga tatbiq etish so'nggi yillarda ustuvor vazifa sifatida qaralib, keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ham qonun ustuvorligi, adolat, shaffoflik va inson qadri masalalari alohida belgilab berilgan.

Asosiy qism: Adolat va qonun ustuvorligining nazariy asoslari. Adolat — jamiyatda tenglik, xolislik va halollikning mezoni. Qonun ustuvorligi esa davlat va jamiyat hayotida qonunning birinchi o'ringa bo'lishini anglatadi. Ushbu tamoyillar quyidagi prinsiplarni o'z ichiga oladi:

- Hamma uchun teng huquq va teng mas'uliyat;
- Sudlarning mustaqilligi;
- Davlat boshqaruvida shaffoflik;
- Mansabdor shaxslarning qonunga bo'ysunishi;
- Inson huquqlarining kafolatlanishi;

Shu sababli, adolat va qonun ustuvorligi demokratik jamiyatning poydevori sifatida e'tirof etiladi.

O‘zbekistonda adolat va qonun ustuvorligini mustahkamlash bo‘yicha islohotlar.

1. Sud tizimini isloh qilish.

- *Sudlarning mustaqilligi kuchaytirildi.
- *Sud majlislari ochiqligi kafolatlandi.
- *Sudlar faoliyatida raqamlashtirish jarayonlari joriy qilindi.
- *Fuqarolarning sudga murojaat qilish imkoniyati kengaydi.

Bu jarayonlar sudlarning adolatli, xolis va oshkora faoliyat yuritishini ta‘minlamoqda.

2. Inson huquqlarini himoya qilish tizimi

*Ayollar, bolalar va nogironlar huquqlarini himoya qilish bo‘yicha yangi dasturlar ishlab chiqildi.

*Mamlakat xalqaro inson huquqlari standartlarini bosqichma-bosqich joriy etmoqda.

Bu o‘zgarishlar jamiyatda adolat tamoyilining amalga qaror topishiga xizmat qiladi.

3. Davlat boshqaruvida shaffoflik

-“Ochiq budjet” tizimi joriy etildi.

-Davlat xizmatlari raqamlashtirildi.

-Korrupsiyaga qarshi tizim kuchaytirildi.

-Aholi davlat idoralari faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratini amalga oshira oladi.

Adolat va qonun ustuvorligini ta‘lim orqali mustahkamlash. Pedagogika sohasi adolatli jamiyatni shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Sababi:

-Ta‘lim tizimi yosh avlodga adolat, vijdon, halollik, qonunga hurmat kabi qadriyatlarni singdiradi.

-Pedagoglar o‘z faoliyati orqali jamiyatda huquqiy madaniyatni oshiradi.

-Huquqiy ongni shakllantirish orqali jamiyatda qonuniylik kuchayadi.

Adolat va qonun ustuvorligi tamoyillarini taraqqiyotning eng asosiy va zarur shartiga aylantirish bugungi kunda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan davlat siyosatining bosh maqsadlaridan biridir. Chunki jamiyatda adolat qaror topgan joyda rivojlanish, farovonlik, inson huquqlarining kafolatlanishi va siyosiy barqarorlik ta‘minlanadi. Adolat – bu har bir insonning huquq va erkinliklarini hurmat qilish, uni imkoniyatlar tengligida ta‘minlash, qonun oldida hammani barobar ko‘rish demakdir. Qonun ustuvorligi esa davlatning emas, balki qonunning hukmronlik qilishi, jamiyatdagi barcha subyektlar – oddiy fuqarodan tortib eng yuqori lavozimdagi amaldorigacha qonunga bo‘ysunishi, barcha qarorlar faqat qonun asosida qabul qilinishini anglatadi. Yangi O‘zbekistonda so‘nggi yillarda ushbu tamoyillar amalga ustuvor kuchga ega bo‘lishi uchun keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. “Inson qadri uchun” g‘oyasi asosiy bosh g‘oya sifatida belgilangan bo‘lib, bu g‘oya jamiyatning barcha jabhalarida adolatli yondashuvni taqozo etadi. Bugungi kunda amalga oshirilayotgan sud-huquq islohotlari adolat va qonun ustuvorligi tamoyillarining amalga ro‘yobga chiqishida markaziy o‘rin tutmoqda. Sudlar faoliyatining mustaqilligi kuchaytirildi, sudlar ishida shaffoflik va ochiqlik prinsiplari joriy qilindi. Fuqarolarning sudga murojaat qilish imkoniyatlari kengaydi, sud jarayonlari inson huquqlariga hurmat asosida olib borilmoqda. Shuningdek, sud qarorlarining ijrosi ustidan jamoatchilik nazorati

ham kuchayib borayotgani e'tiborga molikdir. Bu esa aholida sud tizimiga bo'lgan ishonchni oshiradi. Adolatni ta'minlovchi eng muhim jihatlardan yana biri – davlat organlari faoliyatining shaffofligi. Ochiq budjet, ochiq ma'lumotlar portallari, davlat xizmatlarini raqamlashtirish, elektron murojaat va shikoyat tizimlari davlat boshqaruvida adolat mezonini kuchaytirishga xizmat qilmoqda. Mamlakatimizda inson huquqlarini ta'minlash borasida ham muhim qadamlar tashlanmoqda. Xususan, ayollar, bolalar, yoshlar, nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlarini himoya qilish bo'yicha yangi qonunlar qabul qilindi, ularning ijtimoiy hayotdagi faolligini oshirishga qaratilgan davlat dasturlari amalda qo'llanilmoqda. O'zbekistonning xalqaro inson huquqlari normalariga moslashish jarayoni davom etmoqda. Bu ham adolat tamoyillarining mustahkamlanishiga xizmat qilmoqda. Taraqqiyotning zarur sharti sifatida adolatning namoyon bo'lishi iqtisodiy hayotda ham muhim o'rin tutadi. Qonun ustuvorligi kuchli bo'lgan davlatlarda iqtisodiy barqarorlik ta'minlanadi, investorlarga ishonch ortadi, bozor iqtisodiyoti shaffof ishlaydi, tadbirkorlik uchun qulay muhit yaratiladi. O'zbekistonning so'nggi yillarda xalqaro reytinglarda yuqorilab borayotganligi ham aynan sud-huquq tizimidagi adolatli yondashuvlar bilan bog'liq. Korrupsiyaga qarshi kurash sohasida amalga oshirilgan islohotlar davlat tizimini poklash, adolat mezonlarini amaldagi hayotga joriy qilishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Korrupsiyaning kamayishi jamiyatning barcha qatlamlariga teng imkoniyat yaratadi, islohotlarning samarasini oshiradi va eng muhimi, fuqarolarning davlatga bo'lgan ishonchini kuchaytiradi. Adolat tamoyillarini mustahkamlashda ta'lim tizimi ham muhim o'rin egallaydi. Pedagoglar yosh avlod ongiga adolat, halollik, vijdonlilik, mehnatsevarlik va qonunga itoat qilish kabi fazilatlarni singdiradilar. O'quv jarayonida adolatni ta'minlash, baholash jarayonining shaffofligi, o'quvchilar o'rtasida tenglikni yaratish, o'qituvchining odil va xolis munosabati yoshlarning kelajakda adolatli fuqaro bo'lib shakllanishiga asos yaratadi. Jamiyatning ertangi rivoji aynan bugungi ta'lim tizimida shakllanayotgan yoshlarning ongiga bog'liq. Shu sababli, pedagog kadrlarning huquqiy savodxonligini oshirish, ularda adolat tamoyillariga nisbatan qat'iy yondashuvni shakllantirish dolzarb masalalardan hisoblanadi. Mamlakatimizda adolat va qonun ustuvorligini ta'minlashda yana bir muhim yo'nalish – davlat organlari va xalq o'rtasidagi muloqotni kuchaytirishdir. Fuqarolarning davlat idoralari bilan muammolari bilan murojaat qilishi, bu murojaatlarning o'z vaqtida va adolatli hal qilinishi jamiyatda tenglik va ishonch muhitini yaratadi. Virtual va xalq qabulxonalari, "Mening fikrim" portali, mahalla tizimi orqali muammolarni mahalliy darajada hal etish kabi mexanizmlar ham adolat tamoyilining amalda qo'llanishiga xizmat qilmoqda.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, adolat va qonun ustuvorligi tamoyillarini taraqqiyotning eng asosiy shartiga aylantirish nafaqat davlat siyosatining talabi, balki jamiyatning ehtiyoji hamdir. Bu tamoyillar kuchli bo'lgan jamiyatda barqarorlik, taraqqiyot va farovonlik bo'ladi. O'zbekistonda ushbu yo'nalishda boshlangan islohotlar izchil davom etmoqda va

kelgusida yanada yuksak natijalar berishi shubhasizdir. Adolatga tayanib rivojlanayotgan jamiyatda har bir fuqaroning qadri e'tirof etiladi, qonun hammani teng ko'radi, natijada mamlakatning siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy taraqqiyoti yuksaladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: Adolat, 2023. – 76-b.
2. Boboyev M., Jo'rayev Q. Demokratiya va huquqiy davlat. – Toshkent, 2021.
3. Aripov A. Qonun ustuvorligi tamoyillari. – Toshkent, 2020.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezident hujjatlari to'plami. – 2017–2024.
5. Nurmatova D. Pedagogikada huquqiy tarbiya. – Samarqand, 2021.